PYRINE
SIVE
DE FEBRIS NATVRA
DIALOGVS.

AVTHORE
IOANNE STEPHANO
IATROPHYSICO VENETO.

VENETIIS, MDCXXXIX.

Apud Hæredes Ioannis de Salis.

Superiorum permissu.

PRÆCLARISSIMO ADRIACAE VRBIS EXARCHIATRO HIERONYMO THEBALDO.

Ioannes Stephanus fœlicitatem perennem Precatur.

HOMO ob materiæ necessitatem, cui perpetuò comes it priuatio, quæ constantibus perniciem machinatur, multigenis ægritudinum formis obnoxius esse videtur, nulla verò molestior, aut frequentior febre: Frequentiæ ea est potissimùm caussa, quòd homo cæteris Animantibus calidior (hoc enim arguit recta statura) propter ingluuiem, viuendique intemperantiam cruditatibus, ac putredinibus perquam opportunus euadit, qua caussa, inquit Aphrodisæus, Hominum fœces, quàm Brutorum, peiùs olent: Molestiæ verò ea est ratio, quòd feb. præcipuam animæ sedem, vitæque principium, nempe cor, atque adeò totum corpus exerceat. Quamobrem eò Medentis consilium dirigi debet, eò conatus omnes intendendi, vt vel infrequentiùs accidat, vel mitiùs lacessat. Quî autem assequi hoc possis, ni morbi genus, efficientesque

caussas,

caussas,& partem maximè affectam ad vnguem dignoris? Scitum est illud,

Non intellecti nulla est curatio Morbi.

Cum verò faciliùs sit curare, quàm dignoscere morbos, vt Dictator Hipp. testatur, operæpretium esse duxi, abditam febris naturam summotis difficultatum salebris ita explanare, & prodere, vt nihil supersit dubium. Hoc verò Encheiridion non sesamo, aut papauere respersum, sed difficultatum momentis refertum tibi, Thebalde Venetorum Medicorum iubar, dicatum volumus, tùm vt sonticus, & iuratus humanæ ceruicis hostis habeat suum Antagonistam, & Alexicacum, tùm maximè vt meæ erga te obseruantiæ specimen extet; diu enim inclytas virtutes tuas colo; Ecquis enim, per immortalem Deum, te in ferendis prognosticis fatidicum, in curandis morbis οὔλιον h.e. salutiferum non suspicit? Norunt Cæsares maximi, quanti sis faciendus. Equidem quoties tecum aut de medendi methodo, aut de Philosophiæ arcanis disputationem iniui, toties me in admirationem dicendo, & docendo rapuisti. Nunc igitur tua libenti animo agnoscas, & me tui obseruantissimum diligas. Vale Asclepiadarum decus.

ΠΥΡΙΝΗ SIVE DE FEBRIS NATVRA DIALOGVS.

Philiater. Pyrimacus. Eudæmon.

PHIL. Ni me fallunt oculi alioquin satis perspicaces, atratum conspicor Pyrimacum,& insolenti ægrimonia obsitum;Me miserum ipse est. Pyrimace,quid hoc est rei? Aut quæ te fata lacessunt? PYR. Quæso te, vt ne mihi recens hoc vlcus refrices, aut potiùs ne commoueas hanc Anagyrim. PHIL. Quid? PYR. Vis dicam? E viuis decessit Tymbræus noster, quem in oculis ferebam. PHIL. Perijt? PYR. Quinimò ad Elisios Campos iam peruenisse in animum induco. PHIL. O inauspicatum nuncium. At verò domi? PYR. Parentes vix sibi constant, ædes repletæ querimonijs resonant, vt vel Mysantropo lachrymas exprimant. Medici ignauiam caussantur, quòd ignoto malo pharmaca adhibuerit. PHIL. Hæc est medentium merces præcipua, vt, vbi multam in ægrotos operam impenderis, si quid humanitùs accidat, aut de medio tollatur laborans, calumnijs, & maledictis actutum incessant, cum potiùs in morbi perniciem, aut ægrotantis intemperantiam caussa reijci debeat. Cæterùm vetus hæc est calumnia, quam Hipp. indignè ferens Democrito rescripsit, se plus ignominiæ, quàm nominis medendo comparasse, expostulans. Sed quænam sustulit Adolescentem ægritudo? PYR. Febris, eaque malignis moribus prædita, nam videbatur sibi benè habere, & inter fandum defecit. PHIL. Quàm frequèns visitur cum in moribus, tum in morbis malignitas, quam vbi detexeris, vix euadas; serpit enim,& cuniculos sibi per occultà parat. Verùm illud maximè subit mirari, quòd, cum nihil peræquè humanam exerceat naturam, ac febris (est enim cæteris morbis molestior vel Gal. teste) tam pauci nihilominus veritatis inquirendæ studio teneantur. PYR. In Philosophiæ studio nihil, ita viuam, me adeò sollicitum habuit, vt iactata hæc quæstio, quum vltrò, citròque tam discrepantia crepent. Quòd si gratissimum façere cupis, non pigebit te, hanc disputationem mecum ordiri,& rationum momenta conferre, vt ex hac litteraria concertatione, velut ex mutuo attritu, veritatis splendor affulgeat. Id quod 8. *Meth.*

A per

per te fieri posse maximè confido, qui solertia plurimum præcelles, & diurna, nocturnaque manu cum Arabum, tum Græcorum volumina tractasti. PHIL. Non sum adeò Suffenus, vt mihi tantum sumam, faciam tamen (si conatus non sunt tibi vsque quaque despectui) vt te non pœniteat mei. Sed ecce tibi Eudæmonem nostrum. Is in Philosophiæ, & Medicinæ arcanis totus vsque fuit, vt nemo sit hac tempestate, qui viro doctrina, aut rerum experientia præstet. Ille vel abstrusissimas quæstiones mirabili methodo explicat, & enodat; Si sedet animo, huic opperiamur, aut potiùs occurramus, ne per diuerticulum ad Hortos suos decliner, quos impensè colit. Te saluere iubemus scitissime Eudæmon, & euexiam, bonamque corporis habitudinem gratulamur. At videris nobis aliquid studiosè mussare, & intus premere, quod si res est, è vestigio videbis abitum, si fastidis ambitum. E V D. Egon? Non sum elegantissimi Iuuenes adeò morosus, vt auspicatissimum hunc occursum non agnoscam, imò vestra hac festiuitate vehementer gaudeo, nec putetis, me difficile quippiam, aut molestum animo agitare, quin iocunda quadam de febre cogitatione detinebar. PHIL. De febre? E V D. Imò inquam. PHIL. Quàm opportunè te ipsum offendimus. E V D. Cur ita? PHIL. Non ita pridem nos quoque febris exercuit, nec tamen febris habebat. E V D. Vah. PHIL. Pyrimacus cœperat dudum mecum cauillari, & argutari, deque febris natura non pauca interposuit obscurissima, quæ me transuersum agunt, ni suppetias feras, & peplum detegas Isis. E V D. Irane in Scirpo nodum quæritis? Bona dubitatio ingenium dubitantis acuit quidem, sed plerumque friuola, & absurda à recto tramite seuocant. Non inuitus tamen vestris interero dissertationibus, &, vbi fuerit opus, etiam sequester ibo. P H I L. Condicto nos beasti. Age ergo Pyrimace pedem conferamus, & inuocato diuino Numine à febris definitione auspicium ducamus Platonis præcepto moniti.

Da facilem cursum, nostrisque illabere votis
Omnipotens Pater, & dirige mentis opus.

Febris πύρετος, & πυρεξία Græcis dicitur, Hipp. Πύρ. Nonnulli à februo, siue à feruore dictam volunt, quippe laborantes feruore quodam æstuant. Hinc Galenus comm. in lib. de Morb. vulg. *In Timæo.* ignem appellat, & Plato ignis excessu ægrotare animal scripsit. Definitur modò calida cordis, & totius corporis intemperies, modò calor præter naturam auctus actionem cordis (physicam, non hethicam) lædens, modò calida, & sicca totius corporis passio. Auicennæ calor extraneus accensus in corde, & procedens ab eo per venas, & arterias in totum corpus actiones in primis offendens dicitur. Auic. ad exercitationem potiùs, quàm ad habitum collineans efficientem caussam, quæ magis ex vsu est, Galenus formalem finitione prodidit. Vtriusque nexu, & copulatione numeris omnibus absolutam definitionem exprimes. Febris est calida totius corporis intemperies ob calorem extraneum accensum in corde, & procedentem

dentem ab eo per venas, & arterias in totum corpus, vt inde vniuersæ naturæ functiones intercipiantur. Frustrà quidam laborant, vt adijciant excedentem intemperiem, nam simulatque actio læditur, excessus, & immodestia intemperiei arguitur. Cæterùm illa febris definitio mihi intolerabilis videtur, quæ natiuæ caliditatis conuersionem esse statuit ad igneam, febris enim, si affectus constans est, & permanens, (alioquin & ira febris esset, vtpote quæ feruor sanguinis est circa cor) si est confecta alliosis, quæ naturalia munera lædit veluti hostis infestissimus, qui motu ritè definias? *Dubium.*

EVD. Non abs re tibi scrupulum iniecit ea febris definitio, quæ alios quoque transuersos egit, & in Gal. iniuriosos; Scias tamen esse quædam nomina, quæ in Peripatetica schola peræquè motum, & consequentem affectionem significant, vt nigratio, quæ simul denigrandi exercitium, appictamque nigritudinem insinuat, atque eo ferè modo se haber conuersio. Vis Arist. authoritatem? Ille vi. lib. Physicωn scripsit, in motu sempet esse aliquid iam motum, & aliquid, quod mouetur. Præterea Gal. sese clariùs explicans prodidit, feb. non esse conuersionis motum, sed affectum, qui conuersionem sequitur. Id quod maximè consentaneum est, cum enim feb. vires suas explicet in ægri perniciem, affectio sit, oporret, constans, & absoluta, adeò vt subiectum formet, quas energias ante comparatum suæ perfectionis terminũ nulla qualitas edere porest. *Solutio.* *1. Aph. comm. xvij.*

PHIL. Si Galenus, ita voluit, non est quòd quispiam contumeliosus exprobret. Verùm mi Eudemon cum citra controuersiam sub alieni caloris genere febris contineatur, ea me ex ambiguo angit controuersia, num calor iste alius sit à naturali, an verò magis innatus calor sit omnifariam in febrem conuersus, adeò vt feb. sit vniuersus calor in febriente repertus. EVD. Fernelio, qui diuinum calorem nostri opificem, & seruatorem profitetur, quique plures admittit calores specie, atque adeò viribus differentes, isthæc nullum facesserent negotium, ille enim præter insitum, & influentem calorem alium præter naturam constituit triplici ordine distinctum, quendam simplicis caloris exuperantiam vocat hinc genitam, quòd calor elementarius assiduo incremento de mediocritate decedens plus nimio exorbitet, & qui naturalis fuerat, sensim non naturalis euadit, vitiosus proin, & naturæ infensus; alium ex putrescente materia prognatum, qui quoniam materiam, de qua prodijt, redolet, naturæ grauis est; tertium malignum, & perniciosum, quem pestilens, venenataque colluuies fudit, non qualitatis excessu, non putredine, sed totius substantiæ dissidio vitali, insitoque calori aduersum. Nos tamen (misso tantisper Fernelio) scimus, sciscimusque vnicum esse calorem non omnino abalienatum, namque, si ita fiat, nulla obiri posset naturalis functio, quin febris omnis esset hectica, nulla schetica, quod dictu nefas esse putamus, quum illud pro comperto sit, dari putridam febrem, eamque frequentiùs etiam, quàm par sit, humanam coquere, & torquere naturam, hæc verò ita se habet, vt licèt quippiam effectum extet, *Dubium.* *Iacobus Forliuiensis. Hugo. Fernelij opinio.* *λυσις.*

continenter tamen creationē ſubeat,& confiat,quum ab inteſtina pendeat putrefactione. Neque credere dignum eſt,naturalē calorē funditus ſummotum, quoniā febris ratio in extremo illo termino ſpectari non debet,qui naturalem omnem expungat tonum; ſi quidem in alteratione bipartitò terminus accipi conſueuit, nimirum,& pro extrema, completaque diſpoſitione ad introducēdam, hoſpitandamque ſpeciem,atque pro ea qualitate,quæ actione,motuque comparata abſente etiamnum motore ſuperſtes permanet, quo modo hic accipi volumus. Quamobrem non inſcitè termino definitur febris. PYR. Pectus mihi plurimis difficultatum fluctibus inæſtuat Eudæmon,& mecum agi peſſimè ſentio, ni expectorem,quod infeſtat,& laceſſit. EVD. Per me tibi perquam integrum eſt. PYR. Si febris per terminum finiatur,numquam ad naturalem ſtatum poſſet reduci; quoniam vt eſt in ore Philoſophorum,à priuatione ad habitū non datur reditus:Adhæc omnis feb.eſſet hectica,ſcripſit enim Galenus lib.de inæquali intemperie huiuſce conuerſionis terminum eſſe hecticam. EVD. Argutè me herclè obijcis Pyrimace,non eſt tamen arduum ictus euadere, & obiecta diluere.Proin licet feb.per terminum definiatur, nē putes tamen, nos extremum illum audiuiſſe, qui naturalem temperationem prorſus expungit,exturbatue, terminus enim, ad quem extraneus calor peruenit,vt morbi rationem ſubeat,duplex eſt, inæqualis ſcilicet, vt in putridis febribus, & æqualis vt in Hecticis,qui à nulla cauſſa pendet. PHIL. Euentus ita eſſe demonſtrat.verùm quid dices de hectica? EVD. Galenus Feb. hecticarum tria nobis diſcrimina ponit, prout vel roſcida ſubſtantia, vel carnea, vel fibroſa incaluit. In febre itaque hectica primæ ſpeciei rorida humiditas habet calorem mutatum,at non penitus, quare cum actiones prodeant à parte ſolida, & ſeminali, fit, vt functio ſeruari poſſit. In maraſmo verò ait Gal.lib.1.de temper.cap.3. intemperies aut eſt exigua, aut mediocris, aut ſumma, illa poteſt tandem reſtitui, hæc minimè. PHIL. Difficillima ſunt hæc profectò Eudæmon,vt nonnulli eò abſurditatis peruenerint, vt exiſtimarint, feb. nil eſſe aliud,quàm quippiam innato calori appenſum, inſertumque,cùm interim inſitus calor nihilo fiat intentior. EVD. Hic mihi triformis in mentem venit opinio,ſunt enim, qui velint,calorem naturalem igneum fieri maioris ariditatis(eſt enim lima caloris) ſeu cuiuſuis putridæ,& acris qualitatis acceſſu: Sunt, qui credant, calorem pyroticum reddi haud geminato caloris gradu, ſed vetita cordis ventilatione: Sunt denique, qui affirmare non verentur,febrilem calorem eſſe aduentitium,atque aliunde corrogatum,à quo inſitus calor minimè afficiatur, cum interim aſcitus actiones vitiet, quas domeſticus, innatuſque tuetur. PHIL. Mirum, cum res vna ſit, veritas vna, cur tam multæ de eadem re ſententiæ habeantur? Verùm Eudæmon rem acu tangas, noſque ab hiſce tricis expedias. EVD. Non poſſum pro dignitate rei dilucidè ad ſolutionem progredi, ni viam mihi quodammodo ſternam præfatis calorum diſcriminibus.

Terminus in allioſi bifariā accipitur.

Dubium.

Truſianus.

λύσις.

Duplex terminus.

Gal.lib.de inæquali intēp.

Dubium de Hect.

Lib.1. de diff. feb. cap.9.

Dubium Gentilis.

Triplex opinio.

Gentilis ſententia.

minibus. Alta igitur mente tenendum, triplicem nobis calorem reponi, nempe elementarem, vitalem, & cœlestem, qui calores specie non discernuntur, vni enim frigori vnum duntaxat specie contrarium esse decet: Enimuerò elementaris calor dicitur, qui ab ignis forma dirigitur, hoc est agit iuxtà elementaris formæ potestatē, & efficit ignis opus. Naturalis verò, quòd à vitali virtute regitur, ad munera vitæ consentanea. Cœlestis denique prout Cœlorum motu, atque vigore percitus opus edit analogia, & specie cœlestibus aptum; qua ratione proditum fuit, in semine spiritum inesse, à quo fœcunda fiunt, in spiritu verò calorem, qui non est ignis, nec ab igne originem ducit, sed virtus, quæ proportione respondet elemento stellarum. Quibus sanè conficitur, vt vnus specie numeroque calor varias subeat conditiones, munerumque discrimina proferat, prout vni propiùs, quàm alteri formæ accedit, & seruit. Nam, exempli loco, si graduum ordinem naturalis calor excedat aut formæ multitudine, aut extrinsecùs accedente putrida, venenataque fuligine (quomodo feb. putridas perpetuò conflari existimarunt quidam,) elementaris fiet, & mancipabitur igni, quod si hæc eadem dispareant, & euanescant in auras, & modestiam indipiscatur, naturæ ancillabitur ipsi, & vitalium functionum beneficus minister euadet: Namque licèt calor ignis sit peculiare organum, per quod agit, mixtorum nihilominùs, animantiumque accommodatum instrumentum euadit, qua crasim tenus, & modestiam ex contrariorum congressu nactus sese rei genitæ formæ accommodat, & opera obit proficua, conuenientiaque naturæ viuentium; assimilis enim æthereo censetur, qui mixtionem, generationemque perpetuò machinatur. Quòd si ab ea mediocritate recedat ad igneā conditionem, omnia demoliri, ac peruertere conatur perinde, ac Paterfamilias, qui dum sibi constat, domum, totamque œconomicam rem prudenter disponit, ac moderatur, sin fortè à se abeat, omnia susque deque agit, perturbatque, & non modò omnia ruere ad interitum sinit, sed etiam ruinæ auctor perhibetur. His, ni me fallunt omnia, constare potest, quàm benè prior opinio sentiat.

Calor triplex vt accipi debeat.

Argent.

Pulchra comparatio.

At verò, qui arbitrantur febrem à naturalibus principijs promanare haud ingeminato caloris gradu, verùm prohibentis absentia, ne calor cordis vim exerat insitam. h. e. vetita cordis ventilatione (voluntenim cor præ cæteris visceribus esse calidissimum, & iugis refrigerij indigum, quo si fraudetur, natiuam explicat vim, & febrem excitat) manifesto errore laborat, nam quis asseuerare ausit, cor natura calidissimum perpetuo vstilaginum, putriumque fuliginum appulsu ictum nullo caloris incremento affici, aut affligi, cum vel algidissima æstuosæ rei vicinia incalescant? Quantum in respirationis vsu dignoscendo caligent huius opinionis fautores, palam produnt, inspiratus enim aer ad aliquem natiui caloris gradum remittendum haud facit, sed ad eiusdem custodiam, quę constare non posset ventilationis beneficio circumciso ob fuliginum necessarium prouentum, quæ foras spiratione exturbantur. Exemplo sit ignis

Refutatio.

ignis materiatus, qui nisi liberè perfletur, suffocatur.

Postrema verò sententia, quæ tuetur, febrem calorem esse ascitum, innexumque naturali citra huius affectionem vllam, hosque calores specie dispesci, atque discerni, ab illoque vitiari naturæ munera, & officia, ab hoc propugnari, & protegi, admoto præfato caloris discerniculo mole sua ruit, calor enim à calore specie non distinguitur, nec discrepat, atque licèt innati calidi substantia alterascat, non tamen facessit in aliam, quin superest principium, cuius beneficio febricitans in pristinam reducitur naturam.

Dubia. PYR. Difficultatum materia vsque adeò increbuit, vt turgeat, & nisi citò euacuetur, obruor: Ignosce igitur si remeligo sum, & interpellator. Si vnius caussę vnicus est effectus, geminos subesse in febriente calores, necessum est, est enim, qui demoliri, est qui rueri conatur naturæ ministeria. Ad hæc actio inter contraria committitur, quare cum calor febrilis in naturalem agat, specie distingui oportet, atque adeò duos esse calores. Hoc idem ex præsidijs licet colligere, quum in febre alienum calorem extinguere, & natiuum roborare consilium sit. Neque ab hac sententia recessit Pergamenus, qui in Aph. scripsit, natiuum calorem ęstate esse perexiguum, ascitirium plurimum, hyeme à contrario. Præterea pus fieti à mixto calore asserere non dubitauit, nempe à naturali, & non naturali, & meritò quidē, pus enim confici sine calore putrido nequit, cuius est corrumpere, at verò eius vis cohibetur à naturali, cuius est concoquere, & cogere similia, hinc medium opus, nēpe pus efficitur. Neque omnino de genere febris cōstare videtur, nāque si accessio sit febris particula, eadem verò sit partis, & totius ratio, palam est, quin calor febrem perpetuò constituat, namque videre licet ingruente paroxysmo aliquando tanto horrore, & frigore inalgescere febricitantes, vt vix in stratis, peristromatis, admotis titionibus, aut thermoclinijs rigor vrgeatur. Adhęc pulsus rari, & tardi soboles sunt agentis frigidi, atqui in febre syncopali huiusmodi comperiuntur, vt testatur Auic., vnde colligere est, febrem non esse affectum calidum, quod quidem vel ex eo confirmatur, quòd morientes frigidum expirant.

xlvij. Aph. sect. 2. & 1. Prorrhet.

Solutiones. EVD. Hæc, quæ obtrudis argumenta, si superficie tenus spectentur, magnum vtique incutiunt timorem, at si penitus inspicias, huius sunt habenda. Quamobrem ita habeas primò, vnius quidem caussæ naturalis vnicum esse effectum, at si hęc eadem diuerso modo afficiatur, nihil obstat, quin aduersantia obire possit, cum verò naturalis calor in febricitante variè afficiatur, quid mirum, se oppositis muneribus perfungatur? Dein scias, calorem febrilem non agere in naturalem, sed in materias suppositas, quibus euictis calor euanescit. Preterea vt calor febrilis excessu quodam consistit, ita caloris hyperbolem obtundentia postulat, at naturalis calor blandus, atque in aerea, & halituosa materia consistens non refrigerantia, sed roborantia desiderat, quæ naturale temperamentum tueantur, & spiritus cohibeant, ne diffluant.

Porrò æſtuante cœlo nobis plurimum aſcititij, minimum natiui caloris ineſſe, ita audiendum eſt, vt calidum innatum, ideſt ſubſtantia, cui calor ipſe inhæret, nempe ſpiritus, & ſanguis paucus ſit æſtate, iſque acris, & bilioſus. Poſtremò mixtus calor à Gal. dicitur, quòd mixtas vires exhibeat, nam quòd in phlegmona ſanguis in pus vertatur, aliquid ſecundùm naturam eſſe arguit, quòd verò materia euinci, & prorſus aſſimilari nequeat, iuſto intentiorem calorem eſſe oſtendit. De genere verò feb. quod ſubijcis, non eſt, quod pluribus redarguam, nam licèt accedente acceſſione vniuerſæ corporis partes peræquè non caleſcant, ſat eſt, ſi cor, & proximæ partes extraneo calore exurantur; Sunt, qui negent, tunc adeſſe febrem, quibus tamen non adſcribo. In febre verò ſyncopali huiuſmodi pulſus obſeruantur non febris, ſed ſyncopes cauſſa. Atqui agentes animam frigidum reddunt anhelitum, quia calor in frigus degenerauit. Siue, vt malunt quidam, quòd calor influens deficiat, & pulmones ſint refrigerati. *Fernelius.*

PYR. Si calida totius corporis intẽperies eſt febris eſſentia (eſt enim vel Ariſt. teſte vniuerſalis morbus) qui Animal horreſcens frigore febricitat? Quod per eſſentiam ineſt, nullo tempore abeſſe poteſt. PHIL. BAT. ST. Ni tibi profatu interdicatur, non deſines hiſce tuis argutiolis totam diem inſumere, tanto contradicendi genio exardeſcere videris. Cæterùm tu Eudæmon iſthæc ceu teretiſmata neglige, & nos potiùs ad ſolidum veritatis veſtigium ſiſte. Eud. Faciam, neque vos pluribus morabor. Febris ex natiui, & alieni caloris congreſſu, admiſſuraque, ceu ex poteſtate, & actu coaleſcit: Poteſtatem ſpectes, ſi ad inſiti caloris extra limites naturæ conſentaneos progreſſionem oculos dirigas, actum verò, ſi ad erumpentem ex graduum acceſſione, & appendiculis alienum calorem collinees naturæ officia perturbantem, qui ſanè calor febris ratio dicitur. Ecce igitur, vt vnus, & idem calor diuerſo modo affectus cauſſæ diuerſæ rationem ſubit: Hinc Arabum argutiſſimus Auenthois ſcitè dixit, calorem febrilem, & natiuum iuxtà radicem eundem eſſe, rationis diſcerniculo diſtingui. PYR. Eſto Eudæmon, vt ſic res habeat, illud tamen me præcipuè coquit, & angit, qui fiat, vt calor febris ratio ſit, cum hæc morbus, ille neutiquam ſit. *1. ſect. Probl. 10.* *Authoris ſententia.* *Dubium.*

Accedit, inter morbum, & ſanitatem veluti inter æquale, & inæquale non interuenire medium, inter frigidum verò, & calidum neceſſariò intercedere. EVD. Calor Pyrimace; quà calor eſt, nequaquam morbi nomine dignandus, maximè verò, quà calor præter naturam eſt, ſeu mauis, calida intemperies actionibus lædendis accommodata. Porrò inter ſanitatem, & morbum nihil intercurrere nouimus (ſi ægritudo ſumatur, vt quamcumque temperationis inæqualitatem ſignificat, aut perturbationem, quæ ſolam æqualitatis priuationem humanis corporibus adferat, quod ſi pro certa quadam, & inſigni inæqualitate vſurpetur, ex qua magna actionũ leſio ſequatur, non eſt media illa diſpoſitio à Medicorum ſcholis abdicanda) inter calidum vero, & frigidum intercidere, nemo eſt, *λυσις.*

qui

qui nesciat, verùm scias, neque inter naturalem, & non naturalem calorem quippiam ire medium. Quare apage, nec animum tanto conficias opere.

Illud interim, lectissimi iuuenes, non est prætereundum præter singulis partibus insitum, & à corde influentem calorem statui tertium ex ijs conflatum, atque completum, quem vulgo actualem vocant, commune totius naturæ organum. Proin cum febris communis sit affectus, non potest vtique alteri calori tribui, quàm explicato. Diffotmis enim est calor insitus pro partium, quas format, natura, influens verò varius est, & inconstans, at febris vniusmodi, & immutabilis. Ad suscitandam verò febrem sufficit, vt calidum cordis innatum aliquatenus afficiatur, vt influenti communicetur affectio. Ne est, quòd quispiam argutetur, calorem hunc actualem eundem esse, qui innatus, & influens, nam præter propriam rationem, qua separatur ab alijs differentiam à perfectione petitam obtinet.

Triplex in nobis calor. Ex Gal. lib. 3. simpl.

PHIL. Ita esse consentaneum videtur: Verùm illud superest discutiendum, nunquid siccitas febribus putridis sit essentialis, cũ maximè dicat Hipp. uictum humidum febricitantibus omnibus conuenire. Accedit Gal. auctoritas dicentis, feb. esse passionẽ calidã & siccã. EVD. Siccitas in feb. putridis caloris energiã sequitur, neque necessariò comes it, fac. n., aliquem penes actuosas qualitates eucrato temperamento donatum, penes patheticas impendiò humectum esse, si febre corripiatur, tantum abest, vt nenosica ariditate laboret, vt à contrario potiùs habeat; quod autem vni est essentiale, ne momento quidem temporis abest. Cęterùm Hipp. victum humidum febricitantibus pręscripsit, quòd frigida discrimine non vacent, quòd obstruant, & humores crassefaciant, quæ non efficiunt humida, quę ab imminente præcauent siccitate, & innatum rorem conseruant, qua causa potissimùm eam tulit sententiam Hipp. Neque Galenus aliter sensit, dum feb. calidum, & siccum affectum appellauit, nam etsi siccitas formam feb. non constituat, necessariò tamen consequitur, dum calor humidum exhaurit, & populatur. Sunt etiam, qui Hipp. sententiam interpretentur de victu humido actu; 1. liquido; Hinc Hipp. curationem instituens, si febris subsit, conuenire sorbitionem, ait, alioquin cibos crassiores exhibet. Neque illorum improbanda sententia, qui asserũt feb. bipartitò spectari posse, vel secundùm formam, vel secundùm læsionem, si forma consideretur affectus calidus, & siccus est, cum sit pura qualitas ignea, sin læsionem, semper feb. lædit secundùm qualitatem calidam, eaque est ratio, quia forma febris superatur à materia, quæ cum humida sit, potiùs lædit secundùm humiditatem, quàm secus, quod cum aduertisset Philosophus 9. sect. Probl. dixit feb. esse affectum calidum, & humidum. PHIL. Hæc ceu Pythagoræ edicta accipimus Eudæmon, & tuæ applaudimus sententiæ, quæ inter plurimas mihi videtur probabilior. Proximum est, ut Puer, qui hactenus ueluti Piscis obmutuit, arreptis fidibus canat.

An siccitas feb. putridis sit essentialis. λυσις.

Mercurialis.

nat.

nat, & fessos longa disputatione animos relaxet.

Tristis Enos vigili correptus amore Pyrines
Haustam oculis semel effigiem, speciemque decoram
Exuuias animo voluens noctesque, diesque
Exigit, & doctæ resonant per tesqua Pyrinen
Syluæ, adeò infelix perit, & tabescit amore,
Ossa vt denudet macies, & pallida tabes
Conficiat. Tamen illa cauo circum obsita Quercu
Ridet, & insano fallax illudit Amanti,
Et sanna, probrisque insultat, deinde minatur.
Quæ te dementat miserum vesana cupido?
Cede procul, similemque tui disquire per vmbras,
Cede, nec his lucis posthac vestigia figas.
Hinc feriunt miseri notæ præcordia voces,
Et cupidum fallunt, rapiuntque ex pectore questus.
Cumque nihil videat, se credit imagine ludi,
Et timet, & dolet, atque auras sectatur inaneis.
At verò incautum Iuuenem miseratus Apollo
Robore disiecto penitus latitantia pandit
Membra, atque exposuit nudatos Virginis artus,
Et placuit crudeles fraude rependere fraudes.
Obriguit nouitate rei perculsa Pyrine
Nequicquam cryptas quærens, & lustra Ferarum,
Ac pudibunda solo vultus, & lumina fixit,
Multa animo voluens, tristi formidine pressa.
Excitus extemplo Iuuenis præsentibus actis
Constitit, insolitasque vices miratus, & astu
Obstupuit primùm, tum prospera fata secutus
Risit, & immensos nudæ iactauit amores.

PHIL. Appositè Medius-fidius cecinit Puer. Verùm postquam animus recreatus est, lubet priorem disputationem resumere, & ad vmbilicum perducere. Cùm igitur genus febris satis constet, proximum est, vt præcipuum, & adæquatum subiectum scrutemur, Neque enim desunt difficultates propter opinionum discrimina. Difficultates auget Galenus, qui modò totum corpus, & Animal, modò præcipuas partes, modò cor feb. subiectum esse ait: Tuum mihi iudicium (quod de Platone dicebat Challimacus) erit instar omnium. EVD. Res profectò ardua, & multis difficultatum inuolucris obruta proponitur, quam nascio, an pro temporis angustia satis explicatè possim diluere: Ex Galenico tamen penu nonnulla dabimus prompta, quæ tuo sapiant palato. Aduertas igitur, & illud pro confesso habeas, contrariorum, præsertim priuantium, idem esse subiectum (quod nemini in Peripatetica Philosophia licet inficiari) atqui quum cor vitalis caloris fons sit, &

Cor caloris præter naturã primum subiectum. origo, fateri necessum est, non-naturalis quoque esse. Neque illi sunt audiendi, qui existimant, cor quidem efficientis, totum verò corpus formalis caussæ subiectum esse (calidum enim cordis innatum quippiam extra viuentis particulæ constitutionem esse rentur, quum prorsus idem sit, quæ viuens pars, quod præclarè quidam ex Hipp. & Gal. demonstrant) namque si propter cor cæteræ partes laborant, multò magis cor ipsum affici, necessum est, illud verò, per quod fit comparatio, vtrique per formam conuenire, par est. Hoc sæpè nobis inculcauit Galenus, qui febrem nondum esse, ni calor præter naturam ad cor peruenerit, scriptis tradidit. Aliàs verò, non esse opus, ait, vt corpus vniuersum caleat, sed satis esse, si cor, & præcipuæ partes illi proximæ afficiantur. Nec est, cur geminum subiectum statuamus, vt quidam plus nimio satagentes efficiunt, alterum quippè, quod calorem suscipiat igneum, alterum, quod læsis functionibus subijciatur. Calidum quidem innatum, inquiunt, febrilis caliditatis, quatenus passio est, quæ subiecto inhærescit, cor verò vt pars similaris subiectum est, prout febrilis calor spectatur ceu habitus, & dispositio, atque adeò subiectum ipsum afficit, & eius interpellat actiones. Non est, inquam, nam calidum innatum idem esse volumus, quæ pars. Simili errore tenentur & illi, qui spiritus, & humores subiectum esse volunt, nam licèt calor illis inhæreat, nequaquam tamen subiecti rationem de more subeunt, cui tribui debeat passio, quum viuens duntaxat particula morbo subijci dicatur ab Aristotele. Propterea solida cordis substantia iusto debet esse calidior, vt melioris notæ Medici constituunt; & quamuis calor influens efformandæ febri non sufficiat, vtpotè qui Promethei instar varias, & multigenas subit mutationes, & perenni influxione gaudet, hinc tamen conflatus calor actualis, qui præter naturæ limites exorbitans febrem effingit, originem sumit.

Capiuaccius carpitur. Trincauellius. Mercatus.

Guastauinius refellitur.

Lib. de sensu, & sensili.

Dubia.

PYR. Quò magis docẽdo pergis Eudæmon, eò me dubiorum mole obruis ampliùs; & ni oneris aliquid in te deponi pateris, me supparem profiteor. Annuis? Sic igitur habeto. Gal. conceptis verbis ait, febrem nunquam fieri, ni totum corpus incalescat, quò & Arist. collineauit scribens. 1. sect. Probl. febrem esse calorem totius corporis excedentem. Ad hæc Galenus è subiectis substantiua constituens discrimina ait, esse partes ipsas solidas, humores, & palantes spiritus.

Lib. 1. de Morb. vulg.

Et sanè ita prorsus esse consentaneum videtur, namque si febris actum ponit in calefacto, quo charactere definitur, sequitur, (si partes ipsæ solidæ in omni febre incaluere) vt vniuersæ febres sint hecticæ, quod atopis cunctis absurdius extat. EVD. Siccine supercilium adductis, & te mihi præbes vultuosum? Explicata iam fronte, & deposito hoc malo genio patientem te mihi dede, & audi. Cordis calor (veluti solis radij in vniuersum effunduntur) necessaria quadam emanatione in totum Animantis corpus, (ni præpediatur) panditur, quare non est mirum, si præter modum calefacto

ἄτοπ.

prin-

principio, & ſubditæ partes labis conſortes fiant. Propterea prudenter quidam duplex ſtatuere ſubiectum præcipuum, & adæquatum, illud cor eſſe volunt, hoc corpus vniuerſum. Hinc Pergamenus lib. de maraſmo inquit, fieri non poſſe, vt totum corpus calida præſertim intemperie afficiatur, quin cor priùs affectum fuerit, vnde cor primùm, ſubinde totum corpus febri ſubijci colligitur. Ad ſpiritus, & humores quod attinet, ſi audiantur, qui cordis calidum innatum conſtituunt, (eſt enim ſpiritalis, humidæ, & ſolidæ ſubſtantiæ nexus quidam, & complexio) febris eſſe ſubiectum ex animi ſententia damus, at ſi vagantes, & venis coerciti intelligantur, hos modò efficientis, neutiquam formalis cauſſæ ſubiecta vocamus, ſola enim viuens pars ægritudini eſt opportuna, (ni quiſpiam cum Auic. malit humores remotum morbi ſubiectum appellare;) Nec eſt, quòd ſubinferatur, fore, vt vniuerſæ febres ſint hecticæ; nam in putridis, & ephemeris ſolidæ partes in habitudine, non in habitu contraxere calorem, tripartitò enim febrilis calor emicat, alius quippe efficitur, & à cauſſa præſente fouetur, qua ablata euaneſcit in auras, alius prorſus effectus eſt, habitumque contraxit, quem nulla cauſſa præſens ſuſtentat, alius porrò medius it, & ſequeſter, qui partim conſiſtit, partim efficitur. Neque illud prætereundum, febrilem calorem à iugi caloris effluuio è corde foueri, propterea in Lypiria extimis rigentibus particulis intima flagrantia torrentur, quòd ſcilicet propter obices calor influens ad externa ſe ſe explicare non valeat; cordis tamen thermaſia non auget, at modò fouet, incubatque, putreſcentis verò humoris pernicies non ſolùm ſeruat, verùm etiam febrilem conduplicat calorem, & hac de cauſſa in hecticis calor vniuſmodi percipitur, quòd non ſubſint humores, quibus putrentibus calor inualeſcat.

Saxonia lib. de Feb.

Duplex ſubiectum princeps, & adæquatum.

Non poteſt totũ corpus calida intẽperie laborare, quin cor afficiatur.

Vall. feb. illa diuiſio, aitr lib. 5. contr. cap xix. non eſt per ſubiecta corpora lata ſed p cauſſas internas potiùs, &c

Lib. I. F. 1. c. de Humor.

Triplex caloris modus in feb.

PHIL. Tametſi plurima ſupereſſe compertum eſt, quæ in hãc rem poſſent induci, nihil tamen opus eſſe video, vt fruſtrà tempus inſumamus, cum eòdem ferè res incidat: Cæterùm ad febrium differentias pergendum eſſe videtur, vt hæc abſoluta ſit diſſertatio: Eæ verò mihi præcipuæ videntur, quæ ex rei diuidendæ ſubſtantia, nempe ex calore ſumuntur, cum verò calor ſpectetur, prout vel eſt in habitu, vel in habitudine, pro varia inhærendi ratione fit febrium in hécticas, & ſcheticas primum diuortium. Calor verò ſpectata natura ſemper eodem ſe habet modo, non item ſi exiſtentiam conſideres, quin varias ſubit rationes, quum accidentis eſſe ſit ineſſe, vt ſcribitur vij. Metaphyſicωn, proin iuxtà ſubiecti diuerſitatem, varias, & vſiωdes diaphoras ſubire dicitur: Calor igitur præter naturam accenſus in ſpiritibus, humoribus, aut ſolidis partibus innato ſubſtantiæ cordis calido impertitus febrem ſui generis excitat. EVD. Hipp. feb. diſcrimina à tribus fontibus hauſit, nempe à caloris modo, ſiquidem aliæ mites, aliæ mordaces manui, aliæ verò primùm ſuaues, ſubinde inſurgentes: A caloris motu, aliæ enim ardentes, & acutæ, aliæ debiles, & lentæ: Poſtremùm à materia, in qua inſenſus calor ſuccenditur, ſcilicet à ſpiritibus, humoribus, vel

Feb. υσίωδες διαφόρη.

solida cordis substantia, hinc diariæ, putres, & hecticæ suam ducunt originem, atque hæc potissima, & substantialis est feb. differentia.

Dubia. PYR. Proh Deûm fidē, quàm multa Eudæmon copiæ sese mihi offerunt, quæ tuam prosternant, & proterant sententiam, ni venias obuiam multa ratione munitus, & cataphractus. Ausculta. Si contrariorum eadem est ratio, & sanitas nullam possidet speciem subditam, qui possit habere febris, quæ morbus est? Sanitatem, constat, nullam habere, quum sit medium, quod teste Platone in Conuiuio vnicum duntaxat existit. Ad hæc calor, qui febris ratio statuitur, vltima species est, quare in alias non est sectilis. Amplius intensio, & remissio vt speciem non diuariat, ita differentias substantiales constituere nequit. Dein si ex subiecti disparitate calor diuersas nancisceretur species, illud absurditatis accideret, albedinem scilicet in diuersis subiectis diuersam rationem formalem indipisci, quod dictu nefas est; Neque enim ratio specificæ essentiæ à subiectis, sed à formis petitur, quare mi Eudæmon toto aberras cœlo. EVD. Faciam quamprimùm, vt palynodiam canas Pyrimace, & in saniorem venias sententiam, cùm leuiora sint argumenta, quàm vt sancitam veritatem queant conuellere. Visum est autem singulis argutiolis eo ordine, quo obiectæ sunt, respondere. *Rusp.* Aures igitur arrigas, & mentem diligenter intendas. Medium apud Medicæ artis Proceres in puncto, & momento non consistit, sed latitudine quadam gaudet, adhæc vt mediocritas ex integra caussa conflatur, ita incongruum ex multiplici, & multiformi construitur, ad peccandum enim plurimæ patent viæ. Secundo loco responsum oportet, calorem, prout est qualitas tertiæ speciei, locari sub vltima specie, neque in alias dirimi posse, at si spectetur vt calor noxius, siue potius vt intemperies calida perperam subiectum disponens, adeò vt morbi rationem subeat, in varias differentias diffundi potest. Præterea remissus, aut intensus calor haud speciem mutat, calor autem præter naturam ita affectus mutat. Renuis? Esto, vt quispiam calore præter naturam corripiatur, febris tamen non erumpat, simulatque binos adieceris gradus, febris foras exiliet, & se se in medium proferet. Porrò, vt ad aliud argumentum me conferam, calor in Medicorum scholis præcisè non accipitur, verùm vt præter naturam est, & exorbitans, quo modo spectatus à diuersitate subiectorum formalem differentiam sortitur, prout vario existit modo. Supremo argumento ea potissimùm ratione itur obuiam, quòd allata de albedine comparatio, atque similitudo nihil conficiat, quum vtrobique adæquatum coloris subiectum sit superficies. Confectum igitur sit, vt præcipua febrium discrimina à subiectis, quibus calor præter naturam inhæret, maximè petantur.

Quid intersit inter Gal. & Mercatum. Cæterùm illud inter Gal. & Neotericos interesse videtur, quòd ille differentias ab ijs repetit, quæ corpus ambiunt, isti verò à spiritibus, & humoribus, & solidis partibus, quæ cordis substantiam constituunt, siquidem differentiæ substantiuæ à dirimendæ rei natura

crui

etui debent, res autem diuidenda innatum calidum est, quatenus
constat ex spiritali, humida, & solida substantia. Atqui cum con-
trariorum eadem sit ratio, trinaque illa substantia innatum cali-
dum conficiat, necessum est, vt & ad conflandum calorem præter
naturam conueniat. Quare si spiritalis cordis substantia succen-
datur (quod exempli loco dictum sit) errantibus inflammatis spi-
ritibus ephemera superueniet. Humores verò venis cohibiti, aut
palantes spiritus, si fortè incalescant, caussæ rationem induūt, haud
denominati subiecti, quum minimè viuant, vt partes, quarum ea est
definitio, vt sint corpora toti cohærentia, communique vita con-
iuncta ad illius functionem, vsumque comparata, quo numero nec
humores, nec spiritus censeri possunt.

PHIL. Sapienter quantùm ipse intelligo, disputationem de
febre ad vmbilicum adduxisti, superesse nunc videtur, Eudæ-
mon, vt caussas morbifici huius caloris paucis perstringas. EVD.
Non possum, quin tua vota secundem, tametsi Sol proximè occa-
sum esse videtur? Aucti caloris à Græcis, & Arabibus quinque *Quinque auct. caloris caussa.*
præcipuæ caussæ censentur, (quas nonnulli ad quatuor summa ca-
pita reducunt, nempe ad admota, sumpta, agenda, educenda:)
Sunt autem. Motus, rei calidæ vicinium, constrictio, cibus, potus-
ue calidior, putredo. quæ his modis comprehenduntur.

Censentur caussæ morbosi quinque caloris.
Ignea res propior, putredo, Epulæque calentes,
Stypsis, & insuetis vehemens labor excitus horis.

PHIL. sic profectò caussæ in numerato magis subsunt ijs, qui
numerosa oratione delectantur, vna scilicet syllaba reliquas in
mentem reuocat, quo fundamento innititur Ars notoria. Verùm
mi Eudæmon cogor tua abuti humanitate, vt mihi vnum hunc
scrupulum eximas, qui me noctuque, diuque coquit. Qui fiat in *Quid putredo.*
nobis putredo? Nam siue mutatio sit substantiæ putrescentis ad *Lib. xi. meth. med.*
corruptelam, vt voluit Galenus, siue interitus proprij, & innati *Lib. 4. Meteor.*
caloris in vno quoque humido, quæ putrescunt sanè, propriam
amittunt formam, & desinunt in fimum, nihil tamen in nobis ta-
le fieri contingit, vt est videre. EVD. Quæ in humoribus cele- *Qualis putredo in humoribus fiat per feb.*
bratur putredo siue propter obstructiones, siue ob alias caussas,
non est similis naturali mixtorum putredini, quæ per dissolutionem
humidi à sicco tandem in terram degenerant, sed similis est vino
fugienti, quod in Acetum desciscit, deficitque, & hæc putredo ab
Arist. vocatur secundùm partem, in qua specifica duntaxat forma *4. Meteor.*
corrumpitur, & deterior sufficitur. Neque illorum audienda sen- *Mercenarius refellitur.*
tentia, qui humorum putredinem nil esse aliud existimant, quàm
recessum à sibi debita temperie, non sunt, inquam, audiendi, nam
vel Galeno teste in venis putrescentibus succis aliquid pyodes gi-
gnitur, puri analogia respondens, quod cineres appellitat Arabum
familia, id quod Hercle non contingeret, ni substantiua fieret mu-
tatio. Hanc putredinem nonnulli præter naturam vocant, ad- *Saxonia.*

dunt-

duntque tripartitò committi ex Galeni doctrina lib. 1. de diff. feb. primò ſuperante natura, in qua humor amittit quidem ſpecificam formam, calor tamen naturalis id agit coquendo, ne corpori deinceps poſſit eſſe noxius, quod abſceſſuum exemplo patet: Deinde ſit putredo victa penitus natura, in qua vitalis calor ſuperatur, id quod tum propter materiæ perniciem, tum propter venarum, arteriarumque imbecillitatem accidit, quò ſit, vt plurimum officiat humor. Denique quædam viſitur putredo, in qua nec omninò euincitur natura, nec prorſus hoſtem proterit, ſed mixtũ quippiam eſt cernere, quod neutram vim redolet. Mitto illorum inanem futilitatem, qui humores non putreſcere, ſed duntaxat exardeſcere in animum induxerunt. Mitto nec minùs illorum ſententiam, qui febres ſyncriſi, & temperatione ſoluta committi rato animo credunt, dum humores ſynceritatem nacti integritati ſuæ reſtituuntur & in genuinam libertatem aſſeruntur; Non me latet quaſdam febres artis vſu reponi, quas ſanguinis, aut bilis feruor peperit, quæ quoniam naturalem diem excedunt, non diariæ nomine donandæ ſunt, ſed mediæ inter putridas, & ephemeras excurrunt: Hic nulla pulſus ſubeſt inæqualitas, nulla caloris acrimonia, ſed ſolum vtriuſque incrementum.

Verùm egregij Iuuenes Veſper admonet, vt receptui canamus, & ad ædes pedem referamus, quando ſatis Mineruæ litatum eſt. PHIL. Nos comi viro comites præbemus, vt grati animi ſymbolum exprimamus, beneficia enim in nos collata verbis rependi nequeunt. EVD. Id agite, ne vobis moleſtiæ ſit humaniſſimum hocce obſequium, cui non renitar, ne ab hac gratiſſima comitate abhorrere videar. PYR. Studioſos viros tàm impensè diligo, & colo, vt ſi liceret, nunquam paterer reuelli. Verùm lepidiſſime Eudæmon inter ambulandum aliquod curandæ feb. putridæ exemplum ob oculos nobis pone, ne tantillum hoc temporis infrugiferum nobis ſit.

EVD. Vt vobis morem geram, obiter faciam. Spectanda igitur feb. idea, magnitudo, motus, mores, & per collecta ſigna ſingula ſunt definienda. Cognita feb. ſpecie per ſingulas cauſſas inſtituenda methodus eſt, quæ & morbum, & præcipuè vires, reſpiciat; Dein ferenda prognoſis, nè inconſultò quippiam eueniat. Demum ea ratione inſtitui debet curatio, vt primùm vnamquamque cauſſam reſcindat, dein ad eam, quæ facta eſt, diſcraſiam perueniat: Enimuerò in regimine curatiuo, ait Rhaſius 1. cont. in primis cauſſa inueſtigari debet, qua cognita cura eſt abſciſio eius. Scire tamen decet, nonnunquam eam eſſe febris acrimoniam, vt poſthabita cauſſa Medicus cogatur refrigerantia adhibere ad feb. vehementiam obtundendam, ne de medio tollatur æger. Porrò bellè docet Gal. feb. putridarum curationem, nempe putridam materiam euacuare, & reliquam concoquere: Verùm quum coctio perfectio quædam ſit humidi à calore proprio, & naturali, ſcilicet definitio, & determinatio quædam

cum

cum ſicco: ſiue aſſimilatio,quæ rebus coctilibus inditur ab alteratrice caloris naturalis beneficio, fit, vt ad duo potiſſimùm mentis acies ſit dirigenda,videlicet ad efficientem, & ad obiectum: Efficiens, ſaltem machinalis, eſt calor, qui debet eſſe proprius h. e. ſymmetrus,& moderatus, proin eius exceſſus erit infringendus,& moderatio quætenda cùm poſitiuis, tùm priuantibus contrarijs, quæ refrigerent;Obiectum verò,nempe materia coquenda æquari debet, ait Auic. ne coquenti calori reſiſtat, quare ſi copia peccet, minuenda pharmaco leniente,ſi qualitate prima,aut ſecunda,aut tertia ſit noxia,per contrarium corrigenda, quare modo calfaciendum,& ſiccandum,vt in pituitoſa,modò refrigerandum,& humectandum, vt in bilioſa,modò extenuare expedit,aut quadamtenus craſſefacere. Denique ſi totius ſubſtantiæ diſſidio ſit pernicioſa, antipharmaca ſunt vſurpanda,quæ vitalem vim roborent.

Hæc verò typo tenus dicta ſint: Quòd ſi Deus noſtris aſpirauerit conatibus, veſtram non fraudabimus aliàs expectationem;

Quare, dum meliora paro præcepta, valete.

FINIS.